

ARCHIEF VAN W.H. JAMES WEALE IN DE PROVINCIALE BIBLIOTHEEK EN CULTUUR- ARCHIEF VAN WEST-VLAANDEREN

Lori VAN BIERVLIET^o

In 1989 verwierf de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief van West-Vlaanderen een verzameling nota's van James Weale (1832-1917), Engels oudheidkundige en kunsthistoricus, die van 1855 tot 1878 in Brugge verbleef. Hij is vooral bekend gebleven als een vernieuwer van de studie van de Vlaamse Primitieven en als een voorvechter van de monumentenzorg¹. De verzameling bestaat grotendeels uit aantekeningen, correspondentie en documentatie over de laat-middeleeuwse Brugse kunst, inzonderheid de schilder- en miniatuurkunst, waaraan James Weale een levenslang onderzoek heeft gewijd.

Voor zover wij konden achterhalen was de collectie in het bezit van professor E.I. Strubbe (1897-1970), die haar in 1969 schonk aan dr. L. Devliegheer, werkleider bij de Provinciale dienst voor Cultuur, afdeling Kunstpatrimonium. Over vroegere lotgevallen van het archief konden wij niets met zekerheid achterhalen. Het is evident dat de verzameling voor verkoop of schenking was voorbestemd. Dat blijkt uit de samenstelling en het uitzicht van de mapjes met het handschrift van Weale en enkele lijsten met inhoudsopgave van bepaalde bundels. Wij vermoeden dat de collectie bij zijn dood in april 1917 nog in familiebezit was. Daarvan getuigt een brief van Hilaire Allaey (1873-1934), redactielid van *Ons Volk Ontwaakt*, aan de Brugse kunsthistoricus Michiel English (1885-1962)². Hij schrijft dat de Antwerpse historicus Floris Prims in

^o Sint-Annarei 11, 8000 Brugge.

1. L. VAN BIERVLIET, *Leven en werk van W.H. James Weale, een Engels kunsthistoricus in Vlaanderen in de 19de eeuw*. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Schone Kunsten), Brussel, 1991.

2. BRUGGE, PROVINCIALE BIBLIOTHEEK EN CULTUURARCHIEF, *Map James Weale*, Brief van H. Allaey uit Antwerpen van 22 oktober 1926 aan M. English in Brugge.

1918 de familie Weale in Clapham Common (London S.W.) had bezocht en er vernomen had hoe kort na de dood van James Weale de Nederlandse schrijfster J.R. van Stuwe ter plaatse was geweest om het nagelaten archief van de Engelse geleerde te kopen. De erfgenamen waren op het voorstel niet ingegaan, omdat de aangeboden som belachelijk laag was. Bovendien had Cyril Weale meteen argwaan tegen de bezoeker gekoesterd, omdat zij in volle oorlogstijd zelfs duikbotengevaar had getrotseerd om het kanaal over te steken en blijkbaar zo vlug mogelijk de hand op de aantekeningen van zijn vader had willen leggen. Cyril meende dat zij beter niet in handen van protestantse Hollanders konden terecht komen. Volgens Allaey was de stad Antwerpen, bij monde van burgemeester Frans van Cauwelaert (1880-1961), toen geïnteresseerd in het archief van Weale, dat zij wilde aankopen 'ten dienste van alle studerende en schrijvers'. In dat verband werd de naam van Lieven Gevaert (1868-1935) als geldschieder genoemd. Daarom had Allaey zich tot M. English gewend opdat hij nadere inlichtingen over de collectie zou inwinnen en er de waarde van zou bepalen. Wij vermoeden dat door bemiddeling van English, die in 1926-1927 betrekkingen met Cyril en Frances Weale onderhield³, de papieren tenslotte in Brugge, meer bepaald bij E.I. Strubbe, zijn terecht gekomen. In die periode bereidde laatstgenoemde immers samen met zijn schoonbroer E. Hosten de catalogus voor van de schilderijenverzameling in het nieuwe Groeningemuseum. In de inleiding schrijven de auteurs: "De beschrijvende noten die de oud-Nederlandsche schilderswerken toelichten, zijn opgesteld aan de hand van Weale's meesterlijke aantekeningen, die wij evenwel met de meeste zorg hebben gecontroleerd"⁴.

Naast de verzameling in de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief zijn er nog drie plaatsen bekend, waar archief van James Weale wordt bewaard, nl.: in de Biekerbibliotheek te Brugge, in de National Art Library van het Victoria & Albert Museum te Londen en in de abdijbibliotheek van de benedictijnen van Downside (Somerset).

De stad Brugge kocht in 1911 aantekeningen en documentatie van Weale betreffende de plaatselijke kunstgeschiedenis, het Brugse Vrije

3. L. VAN BIERVLIET en L. DEVLIEGHER, *Brugge huldigt James Weale (1926-1927): bisnummer en Vlaamse kwestie, met aandeel van Michiel English*, in: *Bieker*, 90 (1990), p. 438-440.

4. E. HOSTEN en EG. I. STRUBBE, *Stedelijk museum voor Schoone Kunsten, Brugge. Geïllustreerde catalogus*, Brugge, 1931, p. 9.

en de dekenij van Diksmuide. Zij werden in de stadsbibliotheek gecatalogeerd onder de benaming *Nota's van J. Weale*, boeknummer hs. 599. Door de toenmalige bibliothecaris A. De Poorter werd daarvan een inventaris gemaakt⁵.

In Downside Abbey bevindt zich sedert 1914 een merkwaardige verzameling nota's van Weale in verband met zijn studie van oude liturgische handschriften en boeken. Daarvan publiceerden wij een overzicht⁶.

De National Art Library van het Victoria & Albert Museum, waar Weale van 1890 tot 1896 conservator is geweest, verwierf tijdens zijn leven een aantal portefeuilles met aantekeningen over en wrijfprenten van oude boekbanden, meestal uit het museumbezit, waarover hij trouwens een catalogus heeft geschreven. Na zijn dood kwamen dankzij de zorg van zijn dochter Frances nog een aantal handschriften betreffende middeleeuwse kunstambachten en wrijfprenten van oude grafplaten in dezelfde instelling terecht. Alles werd systematisch in de handschriftencatalogus onder de naam W.H.J. Weale opgenomen. In 1982 tenslotte kon de National Art Library het restant van het Weale-archief aankopen, dat nog in familiebezit was gebleven. Die belangrijke verzameling aantekeningen, documentatie en boeken werden globaal onder de rubriek *James Weale Papers*, boeknummer MS. L. 49-1982 gecatalogeerd. Ter plaatse ligt een summiere inventaris ter inzage.

Het archief van James Weale in de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief is om diverse redenen interessant. Het belicht een welbepaalde levenslange activiteit van een befaamd kunsthistoricus, die in de Belgische historiografie van de 19de eeuw een uitzonderlijke plaats bekleedt. Uit de verzameling blijkt niet alleen zijn werkkraft en methode, ook zijn brede belangstelling en eruditie, zijn inzicht en streven, evenals zijn omgang met andere geleerden. Er zijn heel wat beschrijvingen van voorwerpen die ter plaatse op een veiling, in een museum of privé-collectie werden opgetekend. Weale schreef met pen of potlood, dikwijls vlug gekrabbeld op alerhande stukjes papier; ook zorgvuldig neergeschreven in boekjes

5. A. DE POORTER, *Notes de M. James Weale*, in: *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, LX (1910), p. 195-202.

6. L. VAN BIERVLIET, *James Weale als liturgist, zijn relatie met Edmund Bishop en het Weale-archief in Downside Abbey*, in: *Sacris Erudiri*, XXIX (1986), vnl. p. 393-408.

en schriften. Hij hanteerde zowel het Engels als het Frans. De talloze geannoteerde veilingcatalogi en andere aantekeningen, de gegevens over leven en werk van bepaalde kunstenaars, recensies over tentoonstellingen en de aanzienlijke collectie brieven kunnen ongetwijfeld tot nieuwe onderwerpen van onderzoek en discussie leiden.

In de loop der jaren raakte de oorspronkelijke klassering enigszins in de war en zijn er stukken verloren gegaan of elders terecht gekomen. Voor zover mogelijk hebben wij gepoogd de orde te herstellen. Thans zijn alle gegevens per onderwerp en zoveel mogelijk chronologisch gerangschikt met een doorlopende nummering. Eventuele betiteling van mapjes blijft behouden. De correspondentie steekt bij het onderwerp waarover sprake.

Het ensemble bestaat uit zeven archiefdozen. De eerste bevat gegevens over de *Gebroeders Van Eyck en Petrus Christus* (nr. 1-20). De tweede en derde doos handelen over enkele *Oude Vlaamse Meesters uit de 15de eeuw* (nr. 21-59) en uit de *16de en 18de eeuw* (nr. 60-81). In de vierde rangschikten wij diverse gegevens over *Oude Schilderkunst* (nr. 82-108). Aantekeningen over *Oude handschriften en miniaturen* (nr. 109-131) steken in de vijfde bundel. De zesde bevat *Afschriften uit archiefbronnen* (nr. 132-148), vnl. uit het Brugse en in het kader van de studie van de Oude Meesters aldaar. Hetgeen wij moeilijk onder één van de zes vermelde onderwerpen konden klasseren hebben wij in de zevende doos met *Varia* (nr. 149-184) ondergebracht. Een index wil het geheel nog toegankelijker maken.

Tenslotte heeft het lot gunstig beschikt over het archief van James Weale, dat hij zelf had voorbestemd om na zijn dood nog tot nut van andere vorsers te dienen. Thans berust het bij de uitgebreide verzameling kunsthistorische aantekeningen en documentatie over Westvlaamse steden en gemeenten van wijlen M. English. Die bewonderaar van Weale was erfgenaam van het archief van de Brugse historicus Adolphe Duclos (1841-1925) die o.m. de notities van pastoor W.F. Tanghe (1802-1879) over Westvlaamse parochies bezat. Aldus bewaart de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief het werkmateriaal van enkele merkwaardige pioniers van de inventarisatie van het openbaar kunstbezit in West-Vlaanderen met James Weale als weergaloos leermeester.

INVENTARIS

I. Hubert en Jan VAN EYCK en Petrus CHRISTUS

(nr. 1-20)

Hubert en Jan van Eyck :

1. Aantekeningen over schilderijen van Jan van Eyck met uitvoerige gegevens over de herkomst van bepaalde werken. Tekeningen en illustraties.
2. Correspondentie: Brief van Jules HELBIG, Luik 7 mei 1903 met gegevens over miniaturen van het Getijdenboek van Turijn; - Brief [handtekening onleesbaar], Londen, British Museum, Department of Coins and Medals, 23 juni 1906; - Brief van kanunnik VAN DEN GHEYN, Gent, Sint-Lievensinstituut, 27 augustus 1907.
3. Aantekeningen over kanunnik Van der Paele met uittreksels uit de archieven van het Vaticaan opgetekend door dom Ursmer BERLIERE van Maredsous.
4. Aantekeningen over Nicholas Albergati 1431-1432.
5. Correspondentie: Brieffragment van E. GAILLIARD uit Antwerpen, 25 september 1903; - Brief van Paul SHERIDAN, Algemeen Rijksarchief Brussel 24 maart 1904; - Briefkaart vanuit het Stadsarchief te Doornik, maart 1904; - Briefkaart vanuit de Archives Départementales du Nord te Rijsel, 2 april 1904; - Brief van Max ROOSES uit Antwerpen, 9 mei 1904.
6. Hs. met latijnse tekst over Hermanus de Petra.
7. Correspondentie: twee brieven van Peter Mary PEPIN, St. Hugh's Parkminster, Partridge Green, Sussex, 28 april en 15 mei 1906.
8. Aantekeningen betreffende het triptiek van Dresden. Afschriften door A. VAN DE PUT uit L. DEVILLERS, *Cartulaire des comtes de Hainaut*, VI (1896), betreffende het itinerarium van Willem V van Holland en Zeeland.
9. Correspondentie: Brief van Alfred MARKS, Londen, 155 Adelaide Road N.W., 14 september 1907 - Brief [A. VAN DE PUT?], 23 Enmore Road, Putney, z.d.; - Briefkaart [A. VAN DE PUT], 23 februari 1912.

10. Overdruk van H. HYMANS, *Un tableau retrouvé de Jean van Eyck*, in: *Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie* (1883) met aantekeningen van J. Weale.
11. Knipsels van krantenartikels door J.C. Robinson (1886) en door J. Weale (1 februari 1886).
12. Knipsel van het artikel door Martin CONWAY, *A Picture of Jerusalem by Hubert van Eyck*, in: *Times Literary Supplement*, 21 november 1902.
13. Correspondentie: Afschrift van brief van A. MARKS aan de *Times Literary Supplement (TLS)*, 16 januari 1903; - Afschrift van brief van M. CONWAY aan *TLS*, 27 februari 1903; - Minuut van brief van J. WEALE aan *TLS*, 6 maart 1903.
14. Knipsels van bijdragen over Van Eyck uit *The Athaeneum* en *The Burlington Magazine* door J. Weale en uit *La Revue de l'art ancien et moderne* door H. Bouchot.
15. Correspondentie: minuut van Brief van J. WEALE z.p.z.d. [april 1905] aan de redactie van *La Revue de l'art*; - Antwoordbrief van Jules COMTE van *La Revue de l'art*, Parijs 20 april 1905.
16. Recensies over publikaties betreffende Van Eyck door J. Weale, vnl. *Hubert and John Van Eyck* (Londen 1908) en in samenwerking met M. Brockwell, *The Van Eycks and their Art* (Londen 1912) evenals over *Hubert and John van Eyck* (Londen 1903) door Frances C. Weale.
17. Knipsels en drukproeven van bijdragen over Van Eyck door J. Weale met een chronologische bibliografie 1858-1911.
18. Knipsels met recensies over de tentoonstelling *Les Primitifs flamands à Bruges 1902*.

Petrus Christus :

19. Aantekeningen over leven en werk van Petrus Christus.
20. Correspondentie: Drie brieven van Pablo BOSCH, Madrid 6 maart , 27 april en 7 mei 1909; - Brief van G. SCHARF, Londen National Portrait Gallery 9 september 1863 betreffende het portret van Edward Grimston.

II. OUDE VLAAMSE MEESTERS 15de eeuw

(nr. 21-59)

Hugo van der Goes :

21. Aantekeningen over schilderijen door H. van der Goes, drukproeven, krantenknipsels.
22. Id. over verloren schilderijen en over werken die aan Van der Goes werden toegeschreven.
23. Id. over veilingen met werken door Van der Goes.
24. Id. en afschriften uit kronieken betreffende het huwelijk van Karel de Stoute en Margareta van York.
25. Bibliografie over H. van der Goes.
26. Correspondentie: Brief uit Château de Blauwhuys te Merelbeke, 18 oktober 1900; - Twee briefkaarten van STRAECKE uit Haarlem 1888; - Briefkaart van Capt. N.R. WILKINSON [z.p.] van 3 april 1907.

Pieter Coustain :

27. Aantekeningen over P. Coustain uit Brugse stadsrekeningen en uit de Weeskamer van Sint-Donaas, evenals uit Rijsel, Archives Départementales du Nord, Rekenkamer.

Joost van Wassenhove :

28. Aantekeningen betreffende leven en werk van J. van Wassenhove.
29. Chronologische bibliografie over J. van Wassenhove.
30. Krantenknipsel betreffende een schilderij door J. van Wassenhove.

Dirk Bouts :

31. Aantekeningen over *Het Laatste Avondmaal* en over *De marteling van Hypolytus* uit het archief van Sint-Salvators en het O.-L.-Vrouw-zestendeel.
32. Id. over verloren schilderijen van D. Bouts.
33. Brief van Z. AXTERS uit Brugge, 29 december 1900.
34. Id. over werken van D. Bouts in buitenlandse collecties.

35. Veilingcatalogus verzameling *Abel* (Keulen, 9 oktober 1863) geannoteerd.
36. Chronologische lijst van veilingen van schilderijen door D. Bouts.
37. Bibliografie, krantenknipsel, drukproef betreffende D. Bouts.

Hans Memling :

38. Aantekeningen, knipsels, beschrijvingen van schilderijen van H. Memling.
39. Knipsels van bijdragen over H. Memling.
40. Knipsels, aantekeningen, recensies betreffende J. WEALE, *Hans Memling* (Londen, 1901).
41. Aantekeningen door A. DE POORTER uit de *Cronycke van Vlaenderen* (hs. 437 in Brugse Stadsbibliotheek).
42. Correspondentie: Brieffragment [niet ondertekend] door F. FULLER aan Weale doorgestuurd, Greenwhite 25 november 1868; - Twee brieven van A. WAUTERS uit Brussel, rue Potagère 183, van 17 december 1881 en 17 januari 1882.
43. Zwart notaboekje met etiket *Hans Memling*, binnenin gedateerd 17 december 1880. Lijst van veilingen van bepaalde schilderijen op naam van Memling voor de periode 1773-1890. Index op de schilderijen en op de bezitters.

Hieronymus Bosch :

44. Aantekeningen betreffende werken van H. Bosch in het Escorial (El Escorial).
45. Id. over veilingen met werk van H. Bosch.

Gerard David :

46. Aantekeningen uit de rekeningen van het hospitaal van O.-L.-Vrouw van de Potterie en uit het archief van Sint-Donaas betreffende Bernardus de Salviatis.
47. Bibliografie en krantenknipsels.
48. Notities over werken die zijn verloren gegaan of aan G. David werden toegeschreven.

49. Id. betreffende werken van G. David in openbare en in privé-collecties.
50. Correspondentie: Brief van Aug. SCHAEFFER uit Wenen 20 november 1895.
51. Aantekeningen betreffende veilingen in Parijs 1897 en 1903 en Keulen 1888, 1895, 1897 en 1909.
52. Drukproeven van bijdragen over G. David.

Jan Provoost :

53. Aantekeningen betreffende leven en werk van Jan Provoost.
54. Id. door L. DE BURBURE, gedateerd Antwerpen 18 april 1874.
55. Chronologische bibliografie over J. Provoost 1861-1910.
56. Correspondentie: Brief van L. DE BURBURE, Antwerpen 18 april 1874; - Brief van Leopold DEVILLERS, rijksarchivaris te Mons, 7 maart 1861.

Simon Bening en Livinia Teerlinc :

57. Aantekeningen over leven en werk van S. Bening en L. Teerlinc met bibliografie en tickets van de Reading Room British Museum Library 1906.
58. Knipsels uit veilingcatalogi.
59. Correspondentie: Briefkaart met onleesbare handtekening, Guildford, 1 september 1906 en Brieffragment, z.n. z.p., 14 december 1905.

III. OUDE VLAAMSE MEESTERS 16de-18de eeuw

(nr. 60-81)

Adriaan Isenbrant :

60. Aantekeningen uit veilingcatalogi.
61. Beschrijvingen van werken door A. Isenbrant.

Ambrosius Benson :

62. Aantekeningen over leven en werk van A. Benson met afschriften uit de archieven van Sint-Donaas, de Bogaardenschool en de Weeskamer van het Carmerszestendeel.

63. Drukproeven van bijdragen over A. Benson.

Lanceloot Blondeel :

64. Aantekeningen over leven en werk van L. Blondeel met bibliografie.
65. Id. over werken aan L. Blondeel toegeschreven.
66. Correspondentie: Twee brieven en twee briefkaarten van B. VAN RIEMSDIJK, Amsterdam 5 en 13 oktober, 26 november en 16 december 1908; - Brief van L. HYMANS, Brussel, Koninklijke Bibliotheek 11 september 1908.
67. Kopij van recensie door J. Weale van P. BAUTIER, *Lancelot Blondeel*, Brussel 1910.
68. Twee foto's van schilderijen door L. Blondeel.

Claeissens :

69. Aantekeningen, monogrammen, bibliografie over Ambrosius, Anthonius, Jan en Pieter II Claeissens.
70. Correspondentie: Brieffragment, z.n., Antwerpen Tweede Paasdag 1881; - Brief van Egerton BECK, 3 Pinfold Road, Streattan, 23 december 1910; - Brief met onleesbare handtekening, Brugge 3 mei 1912 aan H. ROMMEL en doorgestuurd aan J. Weale.
71. Drukproeven van artikels over Claeissens, krantenknipsels en zes foto's van schilderijen.

Marcus Gerards :

72. Aantekeningen over M. Gerards o.a. uit de Brugse stadsrekeningen en uit kronieken.
73. Knipsels uit veilingcatalogi.

Pieter Pourbus :

74. Notities over leven en werk van P. Pourbus.
75. Id. over veilingen van werken op naam van Pourbus.
76. Beschrijvingen van werken op naam van Pourbus.

77. Correspondentie: Brief van Jozef A. THIJM, Amsterdam, 19 januari 1861; - Brieffragment van Th. VAN LERIEUS, Antwerpen 2 oktober 1866.

Frans Pourbus :

78. Aantekeningen over leven en werk van F. Pourbus.
79. Correspondentie: Brieffragment vanwege C[atharina] ALBERDINGK THIJM (z.p.z.d.) en Briefkaart van A. DE POORTER, Brugge 29 augustus 1909.

Matthias de Visch :

80. Aantekeningen over leven en werk van M. de Visch met afschriften uit Brugge archieven, nl. van stadsrekeningen, kerkrekeningen van Sint-Jacobs, archief van Sint-Donaas, van Sint-Salvators, de Duinenabdij en van documenten uit het Rijksarchief in Brussel.
81. Correspondentie: Brief van A. LEMAIRE, Waterloo, 19 september 1902 en brieffragment, z.n.z.d. [Gent].

IV. OUDE SCHILDERKUNST

(nr. 82-108)

82. Brugge schilders 1618-1786: aantekeningen uit het register van het Schildersambacht (ondertekend en gedateerd 16 december 1859).
83. Lijst van schilders in Damme (1409-1537) en afschriften uit de stadsrekeningen van Damme.
84. Beschrijving van een drieluik (ca. 1500) in de kathedraal van Atrecht.
85. Beschrijving van een '*Rosa Mystica*', drieluik in de Sint-Jacobskerk, Brugge.
86. Id. van een tafereel uit het *Leven van Sint-Jan de Doper* (1542) uit de verzameling van A. Wemaer te Brugge.
87. Id. van schilderij '*De drie Santinnen*' (ca. 1490) uit de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge en bewaard in het Kon. Museum te Brussel, inv. nr. 403. Het werk was in 1902 in Brugge tentoongesteld.

88. Aantekeningen, knipsels, illustraties, schetsen betreffende schilderijen van diverse Oude Meesters.
89. Twee kleine briefomslagen met monogrammen en wapenschilden, o.a. uit de Sint-Jacobskerk te Brugge.
90. Aantekeningen betreffende schilderijen in Brugse verzamelingen.
91. Notaboekje met beschrijvingen van schilderijen, aantekeningen over Marcus Gerards en Hugo van der Goes en met aantekeningen uit veilingcatalogi van F. de Marenzie (Brugge, 1 dec. 1807), De Pélichy (Brugge, 19 juli 1825), Imbert de Mottelettes (Brugge 7 mei 1838), Robert Chantrell (Brugge, 23 sept. 1840), E. van Laerebeke (Gent 1847), De Coninck de Merckem (Gent 4 augustus 1856), J. de Haen (Brussel 23 mei 1855) en Van Nieuwenhuys (Brussel z.d.)
92. Correspondentie: Brief van Rev. Wyndham MADDEN (Durham, 3 mei 1897) met ill. van een Nederlands 17de-eeuws schilderij met een *villing*; - Brief van J. MAES (Diest 23 juni 1909).
93. Zwart notaboekje met aantekeningen over oude schilderkunst en miniatuurkunst.
94. Bruin notaboekje met aantekeningen (München, Koninklijke bibliotheek) en met beschrijvingen van schilderijen (Ulm, Stuttgart en Colmar).
95. Notaboekje met aantekeningen uit Gouda, Leiden, Geraardsbergen (Grammont) en reisuittagen.
96. Zwart notaboekje met referenties van veilingen (18de-19de eeuw) van werken van Mabuse, Barend van Orley, Quinten Metsys en Lucas van Leyden.
97. Notities over Van der Goes, Pourbus, Mabuse, Colin de Coter, Rogier van der Weyden, Ryckx, Jan Provoost.
98. Id. betreffende schilderijen op de expositie van Düsseldorf 1880.
99. Tentoonstelling *Les Primitifs flamands*, Brugge 1902: aantekeningen en recensies.
100. Aantekeningen over Rogier van der Weyden. Correspondentie: Brief van Maurice HOUTART, Doornik 27 februari 1903.
101. Briefomslag: *Lost Pictures*, aantekeningen over werk van Jan-Baptist Lommelini.
102. Mapje met *Notes on the Ince Blundell Collection* betreffende werken van de 'Vlaamse School'.

103. Mapje met krantenknipsels over de *Asburnham Collection* en overdruk van L. DELISLE, *Les très anciens manuscrits du fonds libri dans les collections d'Ashburham Place (Le Temps, 25 febr. 1883)*.
104. *Peter de Hooch I* : klein notaboekje met beschrijving van schilderijen. Daarin steekt een los blad met alfabetische lijst van collecties.
105. Notaboekje met opschrift *Painters, Peter de Hooch II*, waarin beschrijvingen van werken in openbare en privé-collecties.
106. Mapje met opschrift *Peter de Hoogh, various fragmentary notes*, waarin beschrijvingen van schilderijen, referenties van veilingen en bibliografische verwijzingen.
107. Klein notaboekje met etiket *Flemish Paintings -Coxe Collection* waarin aantekeningen over Oude Meesters vnl. uit Nederland, in de collectie van Edward Coxe die op 23 april 1807 te Londen werd geveild door Peter Coxe.
108. Rol met foto's van schilderijen, opgestuurd door A. VERNIERE uit Menetrol, poststempel *Rion, Puy-de-Dôme* [datum onleesbaar].

V. HANDSCHRIFTEN EN MINIATUREN

(nr. 109-131)

109. Aantekeningen over Brugse librariërs, calligrafen, boekverluchters en boekbinders.
110. Alfabetische lijst van namen uit het schildersambacht A-D.
111. Geel schrift betiteld: *nr. 2. Librariërs*, met alfabetische lijst N-Z.
112. Aantekeningen uit het archief van de librariërs.
113. Id. betreffende 25 leden van het librariërs-gild: boekbinders, boekscryvers en boekverluchters.
114. Afschrift document betreffende het geschil tussen de deken van het schildersambacht en Jan van den Nieuwenburch, boekverluchter, 4 februari 1520.

115. *Scriptores et illuminatores*: zwart notaboekje met alfabetische lijst van boekschrijvers en -verluchters 15de -16de eeuw. Losse knipsels.
116. Aantekeningen betreffende Zuid-Nederlandse hss. met overdruk van artikel.
117. Correspondentie: twee brieffragmenten (Londen, z.d.) betreffende het *Breviarium Grimani*. Brieven of brieffragmenten van J.W. BRADLEY, Stafford 24 juni 1896, J. ROSENTHAL, München 8 juni 1897 en F. CARTO, Turijn 21 augustus 1903.
118. Id., knipsels en illustraties uit veilingcatalogi en bibliografische referenties over liturgische middeleeuwse hss.
119. Beschrijving van: hs. van St. Waudru (Horae Mouscron); van hs. 66 van de Seminariebibliotheek te Brugge; van *Vita Sanctae Coletae*, hs. van de Arme Klaren te Gent; van Getijdenboek L. van Boghem uit het hospitaal van O.-L.-V. van de Potterie te Brugge.
120. Knipsels en illustraties uit veilingcatalogi betreffende Engelse hss.
121. Beschrijving van een breviarium.
122. Notitie met fotografische reproductie uit een 14de-eeuws Franse missaal (South Kensington, National Art Library).
123. Twee bladen met vergelijkende Noord-Nederlandse tekst uit diverse hss. met ticket National Art Library (South Kensington).
124. Knipsels (geannoteerd) en illustraties uit veilingcatalogi, aantekeningen en beschrijvingen van Engelse, Franse en Nederlandse hss. met miniaturen in openbare en privé-verzamelingen in West- en Zuid-Europa met tickets Readers Room BML (28 dec. 1875).
125. Correspondentie: Brief van C. APPLETON Londen 16 december 1875.
126. Veilingcatalogi of fragmenten van catalogi van J. Rosenthal (München, z.d.), M. Nijhoff (Den Haag, 1893), K.J. Trübner (Straatsburg 1886), Ellis (Londen 1907), A. Labitte (Parijs 1882), Sotheby, Wilkinson & Hodge (Londen, 1900, 1903 en 1904).
127. Veilingcatalogus *Catalogue of Porcelain 1 Faience*, Christie, Manson 1 Woods, Londen 26 maart 1909 met als ondertitel o.a. *Old English Miniatures of Fabia, Lady Stanley of Alderley*.

*Heures de Turin: quarante-cinq feuillets à peintures
provenant des très belles Heures de Jean de France,
duc de Berry. Reproduction en phototypie d'après les
originaux de la Biblioteca Nazionale de Turin
et du Musée du Louvre. Paris, 1902, 6 Mai.*

370 HORAE BEATAE MARIAE VIRGINIS cum Calendario, &c.

FLEMISH MANUSCRIPT ON VELLUM (261 ll.), written in neat gothic letters, red and black, VERY RICHLY PAINTED AND ILLUMINATED THROUGHOUT, most of the pages having superb borders of flowers and leafy scroll branches, with unusually fine and large ornamental initials, 7 pages having specially LARGE AND EXCEEDINGLY BEAUTIFUL INITIALS, measuring $2\frac{1}{2}$ in. square, with religious emblems in the borders, A SPLENDID AND VERY RICH FULL-PAGE MINIATURE OF THE SACRED HEART and another with the legend in white ribbon letters "IHESU MARIA," an early woodcut of the Adoration finely illuminated and inlaid within a border occupies one page, and there are many smaller illuminated initials and details, ALL THESE DECORATIONS ARE HEIGHTENED WITH BURNISHED GOLD IN RELIEF IN THE MOST LAVISH FASHION, old German red morocco, gilt floreate back, tooled au pointillé, rich ornamental panel sides, interspersed with semis of stars, fancy end papers, enclosed in a red morocco extra case with velvet linings, figures of nuns pasted in covers 8vo. SÆC. XV
A FLEMISH MS. REMARKABLE FOR THE RICHNESS OF ITS DECORATION. The book belonged to a Flemish family named "Joffrau" in 1595 and has an inscription on the back of the woodcut of the Adoration.

*Dit Boeck hoert toe Joffrauwe Margriet
Wtenham.*

*Dit Boeck hoert toe Joffrau Walboorchvanden A.
Huyssrauwe van Joncker Joost Snyoysaliger 1595*

Sale of J. B. Inglis 1900 June 12.

£111 to Pregaskis.

128. *Manuscripts/ Loftie/ Oxford/ British Museum* : notitieboekje met beschrijving van hss. vrn. van getijdenboeken met miniaturen uit het bezit van Rev. W.J. Loftie te Londen, het British Museum te Londen en de Bodleian Library te Oxford.
129. *Bodleian / Manuscripts/ Psalters* : klein notitieboekje met beschrijving van psalters uit de Bodleian te Oxford en voorzien van een index.
130. *Bodleian/ Manuscripts/ Psalters* : schrift, gedateerd 29 mei 1876, met beschrijvingen van handschriften o.a. psalters uit de Bodleian te Oxford.
131. *Douce / Manuscripts / Horae* : schrift met aantekeningen over getijdenboeken uit de Douce-collectie van de Bodleian Library te Oxford.

VI. AFSCHRIFTEN VAN ARCHIEFBRONNEN

(nr. 132-148)

132. Lijst met inhoud van de bundel.
Afschriften uit schepenlijsten 1200-1447 en 1 los blad.
133. Stadsrekeningen (*Comptes de la ville de Bruges 1284-1470*): bundel met afschriften.
134. *Glossarium*: klein notaboekje met verklaringen van woorden die in de Brugse stadsrekeningen voorkomen. (Ondertekend en gedateerd 26 mei 1873).
135. Brugge, Weeskamers van Sint-Donaas en van Onze-Lieve-Vrouw (*Bruges. Registres pupillaires: S. Donatien IX, Notre Dame*): alfabetische naamlijsten.
136. Brugge, Weeskamer van Sint-Donaas (*Bruges. Registres pupillaires. Section S. Donatien*): notaboekje met index op persoonsnamen met aanduiding van beroep voor de periode 1419-1585.
137. Brugge, Weeskamer van Sint-Niklaas (*Bruges. Registres pupillaires. Section Saint-Nicolas*): notaboekje met index op persoonsnamen en aanduiding van beroep voor de periode 1398-1584.
138. Brugge, Weeskamer van Onze-Lieve-Vrouw (*Bruges. Registres pupillaires. Section Notre Dame*): notaboekje met index op

- persoonsnamen voor de periode 1408-1584, met aanduiding van beroep.
139. Brugge, Weeskamer van Sint-Jans (*Bruges. Registres pupillaires. Section Saint Jean*): notaboekje met index op persoonsnamen voor de periode 1397-1554, met aanduiding van beroep.
 140. Brugge, Weeskamer van Sint-Jacobs (*Bruges. Registres pupillaires Section Saint Jacques*): notaboekje met index op persoonsnamen voor de periode 1409-1585, met aanduiding van beroep.
 141. *Brugge. Renteniers Boucken 1497-1613* : index op de persoonsnamen.
 142. *Brugge. Renteverkopers 15de eeuw* : dik registerschrift met enkele losse bladen.
 143. Afschriften van de Ferieboucken van de Stadstresorie (*Bruges Ferieboucken Tresories 1528-1554*). Indexen op de persoonsnamen, van de Confrerieën van O.-L.-V. van de Droge Boom (*Confrérie de Notre Dame de l'Arbre Sec*) 1440-1762, van de h. Bloedkapel (*Eglise Saint-Basile*) 1511-1585, van de Sint-Laurentiuskapel (*Chapelle Saint-Laurent*) 1520-1626, van het Sint-Juliaanshospitaal (*Hospice Saint-Julien*) 1574-1725 en van O.-L.-V. van Hulsterloo te Damme (*N.D. de Hulsterloo à Damme*) 1426-1563. - Aankoop van poorterschap (*Achats de Bourgeoisie*) 1418-1449 : index op de persoonsnamen.
 144. Notaboekje met aantekeningen uit het archief van Sint-Donnaas, Rekeningen van de kerkfabriek (*Archives de Saint Donatien Bruges. Tomes 2. Comptes de la Fabrique 1525 à [niet ingevuld]*). [Hs. J. Weale:] *Ici se trouve tout ce qui a rapport aux peintres, ainsi que quelques autres extraits.* (Ondertekend).
 145. Afschriften van Brugse kerkrekeningen met index op de persoonsnamen van Sint-Gillis (*Eglise Saint-Gilles*) 1527-1613, Sint-Salvators (*Eglise Saint-Sauveur*) 1495-1503 en Sint-Walburga (*Eglise Sainte-Walburge*) 1564-1618.
 146. Leenhof van de Burg van Brugge, leenverheffingen (*Bourg de Bruges. Reliefs*) 1488-1490 en 1504-1509 : index op de persoonsnamen.
 147. Leenhof van de Burg van Brugge, verheffingen van leengoederen (*Bourg de Bruges, Reliefs des fiefs*): losse en onvolledige afschriften uit *Bourg de Bruges 1490-1504* en uit *Bourg de Furnes 1365*.

148. Leenhof van de Burg van Veurne. Register van denombrementen van leengoederen (*Cour féodale de Furnes, Registres de dénombrement des fiefs*).

VII. VARIA (nr. 149-184)

149. Notaboek registerformaat smal: *Brugse geleerden*, alfabetische namenlijst uit diverse bronnen.

Michiel Mercator :

150. Aantekeningen en illustraties betreffende M. Mercator.
151. Correspondentie: Brief van G. NIJHOFF VAN GOOR, Arnhem 15 nov. 1872; - Twee brieven van J. GERDES OOSTERBEEK, Arnhem 17 februari en 26 maart 1873.

Christoffel Plantijn :

152. Aantekeningen betreffende C. Plantijn.
153. Afschriften van brieven van C. Plantijn (1567-69) o.a. aan De Granville betreffende het drukken van liturgische werken.

Juan Luis Vives :

154. Aantekeningen en knipsels betreffende J.L. Vives.
155. Krantenknipsel uit de *Times Literary Supplement* 16 jan. 1908, p. 23-24.

Hubertus Goltzius :

156. Aantekeningen over leven en werk.
157. Bibliografie over H. Goltzius.
158. Correspondentie: Brieffragment [P. GENARD?] Antwerpen 5 februari 1867; - Brief van Th. VAN LERIUS, Antwerpen 13 november 1868.

Genealogie :

159. Inhoudstafel van de map.
160. Notities over de familie Aerts.

161. Id. over de familie Anchemant met o.a. bladzijden over Achemant uit J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, geannoteerd, verbeterd en aangevuld.
162. Id. over de families Budsin, Damhouder, D'Ault, De Clerck, De Wachtere, Dominicie, Laurin en Moreel.
163. Id. over Laurinus, Braem, Berthoz, Pulincx, Mouscron.
164. Achterzijde blad met notities over J. Moscron: Brief van T.C. & E.C. JACK (Publishers), Edinburg 26 oktober 1909.
165. Overdruk A.B.J. STERCK, *De Heeren van Halewijn, markiezen van Peene, eene genealogische bijdrage*.

Brugges kunstbezit :

166. *Bruges et ses environs* (Brugge, 1862): geïnterfolieerd exemplaar van het werk van Weale met zijn persoonlijke verbeteringen en aanvullingen.
167. Notities uit *Monumenta Germaniae Historica* dl. XII (Hannover 1852).
168. Foto van een geschilderde kaart van het Zwingebied uit 1501, uit het Gruuthusemuseum.

Laat-middeleeuwse kunstambachten :

169. Aantekeningen uit het archief van de Bogaardenschool te Brugge, uittreksels uit de rekeningen van het Vrije, uit diverse kerkarchieven, beschrijvingen van grafplaten van schilderijen o.a. uit een kerk te Rumbeke.
170. Id. over boekbinders, goud- en zilversmeden, cartografen en glazeniers.
171. Id. betreffende Sint-Salvatorskerk te Brugge met wrijfprenten van een schotel.
172. Zwart notaboekje met aantekeningen over ivoren beeldhouwwerk (München, Nationaal Museum).
173. Drukwerk: *Commission Royale des Monuments/ Inventaire présenté par M. Weale, membre correspondant de la Flandre Occidentale*.
174. Drukwerk: R.W. TWIGGE, *List of Misericords in the Cathedral, Bruges* [z.d.].
175. Illustratie van een retabel uit de Paulinerkirche te Leipzig.

176. Aantekeningen betreffende het Sint-Annaretabel door Adriaen van Overbeke in het *Hospice Comtesse* te Rijsel.
177. Notities en knipsel met bijdrage over doksalen.
178. Boekje *Remarks on the Restoration of our Cathedral. A letter to George Gilbert Scott, Esq.*, by W.T.A. RADFORD B.A., Exeter z.d.
179. Glasramen: illustraties en aantekeningen.
180. Notities betreffende de kartuizerij van Rijckel.
181. *Zalige Peter van Luxemburg*. Aantekeningen over leven en werk; *Dalmatique du Bienheureux Pierre de Luxembourg* (Overdruk zonder auteursnaam, z.p.z.d.).
182. Aantekeningen uit verschillende jaargangen van het *Bulletin de l'Académie Royale des Sciences de Bruxelles*.
183. Correspondentie: Brief van Fred. BURTON, Kensington West, 1 november 1879; - Brief van Eric R.D. MACLAGAN, South Kensington 22 maart 1889.- Brief van Edgar BAES, Ixelles, 19 april 1900; - Kaart [handtekening onleesbaar] poststempel Brandon 14 juni 1906; - Kaart [handtekening onleesbaar], St. Mary's Clapham S.W. 17 maart 1907.
184. Omslag met portretten van: C. de Borman, Brouwer de Margraten, J.W. Brouwers, Carpentier, mgr. Cartuyvels, Compain s.j., P.J. Cuypers, L'enfant de Bruges [Frédérique van de Kerkhove], Ferstel (?) (architect uit Wenen), G. Guffens, J. Helbig, A. de Linas, mgr. J.B. Malou, Reinartz (deken van Tongeren), Schneider (Mainz), A. Siret, J. Swerts, Paul A. Thijm, twee foto's van J.A. Thijm, J. Wolff (Calcar 1869) en twee foto's van niet geïdentificeerde personen.

Map Nr. 184. Foto van A. Siret

Map Nr. 184. Foto van G. Guffens

INDEX

- Abel 35
Aerts 160
Albergati, N. 4
Alderley, Lady Stanley of 127
Amsterdam 66, 77
Anchemant, familie 161
Antwerpen 5, 54, 56, 70, 77, 158
Appleton, C. 125
Arnhem 151
Arras : zie Atrecht
Asburnham, collection 103
Athaenum, The 14
Atrecht 84
Axters, Z. 33
Baes, E. 183
Bautier, P. 67
Beck, E. 70
beeldhouwwerk, ivoren 172
Bening, S. 57-59
Benson, A. 62-63
Bergen zie Mons
Berlière, U. 3
Berthoz, familie 163
Blondeel, L. 64-68
Blundell, collection Ince 102
boekbinders 170
Boghem, L. van 119
Borman, C. de 184
Bosch, H. 44-45
Bosch, P. 20
Bouchot, H. 14
Bouts, D. 31-37
Bradley, J.W. 117
Braem 163
Brandon 183
Breviarium Grimani 117
Brockwel, M. 16
Brouwers, J.W. 184
Bruges et ses Environs 166
Brugge:
Bloedkapel, confrerie 143
Bogaardenschool 62, 169
Burg, leenhof van 146-147
Duinenabdij 80, 119
Gruuthusemuseum 168
Onze-Lieve-Vrouwekerk 31, 87, 135,
138
Onze-Lieve-Vrouw van de Droge Boom
143
Onze-Lieve-Vrouw van de Potterie
46, 119
Sint-Donaas 27, 46, 80, 135-136, 144
Sint-Gilles 145
Sint-Jacobs 80, 85, 89, 140
Sint-Jans 139
Sint-Juliaans 143
Sint-Laurentiuskapel 143
Sint-Niklaaskapel 137
Sint-Salvators 31, 80, 145, 171, 174
Sint-Walburga 145
Brussel 5, 42, 66, 80-81, 87, 91
Budsin, familie 162
*Bulletin de l'Académie Royale des
Sciences de Bruxelles* 182
Burbure, L. de 54
Burlington Magazine, The 14
Burton, F. 183
Calcar 184
Carpentier 184
Carto, F. 117
cartografen 170
Cartuyvels, Ch.
Chantrell, R. 91
Christie's 127
Christus, P. 19-20
Claeissens, A. 69-71
Claeissens, Anth. 69-71
Claeissens, Jan 69-71
Claeissens, Pieter II 69-71
Clapham S.W. 183
Clerck, familie de 162
Colmar 94
Commission Royale des Monuments 173
Compain (s.j.) 184
Compte, J. 15
confrerieën 143
Conway, M. 12-13
Coter, C. de 97
Coustain, P. 27
Coxe, collection E. 107
Coxe, P. 107
Cuypers, P.J. 184
D'Ault, familie 162
Damhouder, familie 162

- Damme 83
 Onze-Lieve-Vrouw van
 Hulsterloo 143
 David, G. 46-52
 Delisle, L. 103
 Den Haag 126
 Devillers, L. 8, 56
 Diest 92
 doksalen 177
 Dominique, familie 162
 Doornik 5, 100
 Douce, collection 131
 Dresden 8
 Durham 92
 Dusseldorf 98
 Edinburg 164
 Ellis, F.S. 126
Enfant de Bruges : zie Kerkhove
 Escorial, El 44
 Eyck, J. van 1-18
 Eyck, H. van 1-18
Ferieboucken 143
 Ferstel 184
 Fuller, F. 42
 Gailliard, E. 5
 Gailliard, J. 161
 Génard, P. 158
 Gent 91, 119
 Geraardsbergen 95
 Gerards, M. 72-73, 91
 Gheyn, J. van den 2
 glasramen 179
 glazeniers 170
 Goes, H. van der 21-26, 91, 97
 Goltzius, H. 156-158
 Goor, G. Nijhoff van 151
 Gouda 95
 goud- en zilversmeden 169
 grafplaten 169
 Granville, L. de 153
 Greenwhite 42
 Grimston, E. 20
 Guffens, G. 184
 Guildford 59
 Haarlem 26
 Haen, J. de 91
 Halewijn, heren van 165
 handschriften, liturgische 109-131
 Helbig, J. 2, 184
 Hooch, Peter de 104-106
 Hoogh, Pieter de : zie Hooch
Horae Mouscron 119
 Houtart, M. 100
 Hymans, H. 10
 Hymans, L. 66
 Isenbrant, A. 60-61
 Ixelles 183
 Jack, T.C. & E.C. 164
 Kalkar : zie Calcar
 Karel de Stoute 24
 Kensington West 183
 Kerkhove, F. van de 184
 Keulen 35, 51
 Labitte, A. 126
 Laerebeke, E. van 91
 Laurin, familie 162
 Laurinus, M. 163
 Leiden 95
 Leipzig, Paulinerkirche 175
 Lemaire, A. 81
 Lerijs, Th. van 77, 158
Les Primitifs flamands à Bruges 1902
 99
 Leyden, L. van 96
 librariërs 109-115
 Linas, A. de 184
 Loftie, W.J. 128
 Lommelini, J.-B. 101
 Londen 2, 9, 20, 124-128
 Luik 2
 Mabuse 96-97
 Maclagan, E.R.D. 183
 Madden, W. 92
 Madrid 20
 Maes, J. 92
 Mainz 184
 Malou, J.B. 184
 Maredsous 3
 Marenzie, F. de 91
 Margareta van York 24
 Margraten, Brouwer de 184
 Marks, A. 9, 13
 Memling, H. 38-43
 Menetrol 108
 Mercator, M. 150
 Merckem, de Coninck de 91
 Merelbeke 26
 Metsys, Q. 96

- miniaturen 93, 109-131
Mons 56
Monumenta Germaniae Historica 167
Moreel, familie 162
Moscron, J. 164
Mottelettes, Imbert de 91
Mouscron, familie 163
München 117, 126, 172
Nieuwenburch, J. van den 114
Nieuwenhuys, J. van 91
Nijhoff, M. 126
Oosterbeek, J. Gerdes 151
Orley, B. van 96
Oude Meesters, varia 82-108
Overbeke, A. van 176
Oxford 128-131
Paele, J. van der 3
Parijs 15, 51, 126
Partridge Green 7
Péllichy, de 91
Pepin, P. M. 7
Peter van Luxemburg 181
Petra, H. de 6
Plantijn, Chr. 152-153
Poorter, A. de 41, 79
Pourbus, P. 74-77, 97
Pourbus, F. 78-79
Provoost, J. 53-56, 97
Pulincx, familie 163
Put, A. van de 8-9
Putney 9
Radford, W.T.A. 178
Reinartz, J.L. 184
Rentenersboucken 141
Renteverkoopers 142
Revue de l'art ancien et moderne, La
14
Riemsdijk, B. van 66
Rijckel, kartaizerij 180
Rijsel 5, 27, 176
Rion 108
Robinson, J.C. 11
Rommel, H. 70
Rooses, M. 5
Rosenthal, J. 117, 126
Rumbeke 169
Ryckx, P. 97
Salviatis, B. de 46
Schaeffer, Aug. 50
Scharf, G. 20
Schneider, A. 184
Scott, G. Gilbert 178
Sheridan, P. 5
Siret, A. 184
Sotheby, Wilkinson & Hodge 126
South Kensington 122-123, 183
Stafford 117
Sterck, A.B.J. 165
Straatsburg 126
Straecke 26
Streattan 70
Stuttgart 94
Swerts, J. 184
Teerlinc, L. 57-59
Thijm, C. Alberdingk 79
Thijm, J. Alberdingk 77, 184
Thijm, P. Alberdingk 184
Times Literary Supplement (TLS) 12-
13, 155
Tongeren 184
Trübner, K.J. 126
Turiijn 2, 117
Twigge, R.W. 174
Ulm 94
Vaticaan 3
Vernière, A. 108
Vita Sanctae Coletae 119
Visch, M. de 80-81
Vives, J.L. 154-155
Veurne 147-148
Wachtere, familie de 162
Wassenhove, J. van 28-30
Waterloo 81
Wauters, A. 42
Weale, Frances C. 16
Weale, J. passim
Wemaer, A. 86
Wenen 50, 184
Weyden, R. van der 97, 100
Wilkinson, N.R. 26
Willem V. 8
Wolff, J. 184